

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianaee, 1661

5 Si perjurare cogis, perjurus haberis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62953](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62953)

Judicium, & iustitiam: ubi autem ista defuerint, non est iuramentum, sed perjurium. *Vnde dicitur intellegi, illicitum esse iuramentum, sed perjurium.* *Vnde dicitur intellegi, illicitum esse iuramentum, sed perjurium.* *Vnde dicitur intellegi, illicitum esse iuramentum, sed perjurium.*

Qui compulsus a Domino sciens & perjurat, utrique sunt perjuri, & Dominus, & miles: Dominus, quia præcepit: miles, quia plus Dominum, quam animam dilexit. Si liber est, quadraginta dies in pane & aqua poeniteat, & septem sequentes annos: si seruus ejusdem, tres quadragenas & legitimas fectas poeniteat.

¶ Anselmus hoc etiam ex Patenentiali Theodori, quemadmodum Bernhardus & Ivo seq. capis.

C. II. ¶ Penitentia ejus, qui in manu Episcopi, aut in cruce consecrata pejerat.

Idem.

Qui b pejerat se in manu Episcopi, aut in cruce consecrata, tres annos poeniteat: si vero in cruce non consecrata, annum unum poeniteat. Qui autem coactus fuerit, & ignorans se pejeraverit, & postea cognovit, tres quadragenas poeniteat.

C. III. ¶ Quia panâ sit feriendus, qui necessitate coactus pejerat.

Item ex Penitentiali Theodori d.

I. Si quis coactus pro vita redimenda, vel pro quolibet causa vel necessitate pejerat, quia plus corpus, quam animam dilexit, tres quadragenas poeniteat. Alii vero judicant tres annos, unum ex his in pane & aqua.

C. IV. ¶ Qui pejerat, & alius pejerare facit, quâ panâ sit feriendus.

Item Gelasius Papa.

II. Si quis pejeraverit, & alios sciens in perjurium duxerit, quadraginta dies poeniteat in pane & aqua, & septem sequentes annos. & nunquam sit sine poenitentia: & alii, si consensit fuerint, similiter poeniteant.

¶ Polycarpus tribuit hoc Pio: cæteri vero indicati collectores Telago.

C. V. ¶ Homicidam vincit, qui sciam ad perjurium hominem compellit.

Item Augustinus in sermone de decollatione S. Iohannis, [id est, serm. 11. de Sanctis.]

¶ Ille b, qui hominem provocat, & ad iuramentum, & scit eum falsum esse juraturum, vincit homicidam: quia homicida corpus occiditur, ille animam, imò duas animas, & ejus, quem jurare provocavit, & suam. Scis verum esse quod dicis, & falsum esse quod ille dicit, & jurare compellis? Ecce jurat, ecce pejerat, ecce perit. Tu quid invenisti? imò & tu peristi, qui de illius morte te latitare voluisti.

C. VI. ¶ Non peccat, qui iuramentum exigit ab eo, quem nescit falsum jurare.

Idem in sermone de perjurio [id est, in sermone de verbis Apostoli, 30. ad 31.]

Qui a exigit iuramentum, multum interese, si nescit illum falsum juraturum, an scit. Si enim nescit, & ided dicit, iura mihi, ut fidei fiat, non 1 est peccatum: tamen humana tentatio 1 est. Si autem scit eum fecisse, novit fecisse, videt fecisse, & cogit jurare, homicida est. Ille enim suo se perjurio perimit: sed iste manum interficientis & impressit, & pressit.

Judicium, & iustitiam: ubi autem ista defuerint, non est iuramentum, sed perjurium. *Vnde dicitur intellegi, illicitum esse iuramentum, sed perjurium.* *Vnde dicitur intellegi, illicitum esse iuramentum, sed perjurium.* *Vnde dicitur intellegi, illicitum esse iuramentum, sed perjurium.*

Qui compulsus a Domino sciens & perjurat, utrique sunt perjuri, & Dominus, & miles: Dominus, quia præcepit: miles, quia plus Dominum, quam animam dilexit. Si liber est, quadraginta dies in pane & aqua poeniteat, & septem sequentes annos: si seruus ejusdem, tres quadragenas & legitimas fectas poeniteat.

¶ Anselmus hoc etiam ex Patenentiali Theodori, quemadmodum Bernhardus & Ivo seq. capis.

C. II. ¶ Penitentia ejus, qui in manu Episcopi, aut in cruce consecrata pejerat.

Idem.

Qui b pejerat se in manu Episcopi, aut in cruce consecrata, tres annos poeniteat: si vero in cruce non consecrata, annum unum poeniteat. Qui autem coactus fuerit, & ignorans se pejeraverit, & postea cognovit, tres quadragenas poeniteat.

C. III. ¶ Quia panâ sit feriendus, qui necessitate coactus pejerat.

Item ex Penitentiali Theodori d.

I. Si quis coactus pro vita redimenda, vel pro quolibet causa vel necessitate pejerat, quia plus corpus, quam animam dilexit, tres quadragenas poeniteat. Alii vero judicant tres annos, unum ex his in pane & aqua.

C. IV. ¶ Qui pejerat, & alius pejerare facit, quâ panâ sit feriendus.

Item Gelasius Papa.

II. Si quis pejeraverit, & alios sciens in perjurium duxerit, quadraginta dies poeniteat in pane & aqua, & septem sequentes annos. & nunquam sit sine poenitentia: & alii, si consensit fuerint, similiter poeniteant.

¶ Polycarpus tribuit hoc Pio: cæteri vero indicati collectores Telago.

C. V. ¶ Homicidam vincit, qui sciam ad perjurium hominem compellit.

Item Augustinus in sermone de decollatione S. Iohannis, [id est, serm. 11. de Sanctis.]

¶ Ille b, qui hominem provocat, & ad iuramentum, & scit eum falsum esse juraturum, vincit homicidam: quia homicida corpus occiditur, ille animam, imò duas animas, & ejus, quem jurare provocavit, & suam. Scis verum esse quod dicis, & falsum esse quod ille dicit, & jurare compellis? Ecce jurat, ecce pejerat, ecce perit. Tu quid invenisti? imò & tu peristi, qui de illius morte te latitare voluisti.

C. VI. ¶ Non peccat, qui iuramentum exigit ab eo, quem nescit falsum jurare.

Idem in sermone de perjurio [id est, in sermone de verbis Apostoli, 30. ad 31.]

Qui a exigit iuramentum, multum interese, si nescit illum falsum juraturum, an scit. Si enim nescit, & ided dicit, iura mihi, ut fidei fiat, non 1 est peccatum: tamen humana tentatio 1 est. Si autem scit eum fecisse, novit fecisse, videt fecisse, & cogit jurare, homicida est. Ille enim suo se perjurio perimit: sed iste manum interficientis & impressit, & pressit.

QUESTIO V.

Quid sit iuramentum, si licitum esse, quod Aristoteles iuramentum esse dicit, in Episcopo esse reus perjurii, qui ad perjurium Aristotelianum cogit, facile potest dicitur. Si enim consentiens pari panâ cum faciente poenitendus est, multo magis ubi cogit, & admissi criminis probatur.

a al. sciens. Ansel. lib. 11. c. 6. Burch. 112. c. 2. Ivo p. 12. c. 66. Polyc. l. 6. tit. 11. b Ansel. lib. 31. c. 64. Burch. lib. 22. c. 5. Ivo p. 12. cap. 62. c al. perjuraverit. d al. Romani. e Polyc. ibid. Burch. lib. 12. c. 6. Ivo p. 12. c. 53. f Polyc. l. 6. tit. 11. Ansel. l. 11. c. 67. g al. perjuraverit. h Burch. lib. 12. c. 6. Ivo p. 12. cap. 66. Sen. 3. dist. 30. Ivo p. 12. c. 28. Pann. lib. 8. c. 108. i provocavit. orig. k Sen. ibid. Ivo p. 12. c. 20. Pann. lib. 36. c. 110. l al. committit. m al. expressit.

C. XIII. *Antequam aliquis iuret, pejerat, si contra conscientiam jurare perat.*

Qui pejerat paratus est, antequam iuret, iam perjurus esse videtur: quia Deus non ex operibus iudicat, sed ex cogitationibus, & ex corde.

Ex his iuramentis colligitur, quod iuramentum secundum intentionem profertur, non recipienti, sed Deo iudicanti. Quomodo ergo fecerim iuramentum quatenus erit verbum quod iuratur, Deus sic accipit, prout ille qui iuravit, intelligit? Sed si aliud est, colligitur arte veritatem iurare, aliud simpliciter intentionem suam jurando emittit, aliud est simpliciter intentionem iuramentum solvitur recipere, aliud recipere colligitur ut: quia sicut quisquam apud Deum non valet aliquem iudicare, sic nec prater eius intentionem iudicari potest. Deus autem dupliciter iuramentum simpliciter intentionem utriusque considerat: & tam ex parte recipientis, quam ex parte profertoris veritatem assernatur & odit.

4 pars. De actu vero juramenti queritur, qua etate quisque ad iurandum debet cogi. De quo in primo libro capitularium, c. 16. fit mentionem definitum.

C. XIV. *Ante rationabiles annos, aliqui non coguntur iurare.*

Parvuli, & qui sine rationabili etate sunt, non coguntur iurare, sicut & Guebedigni faciunt. Et qui femel perjuratus fuerit, nec tertiis sit post hoc, nec ad factum iuramentum accedat, nec in sua causa, vel alterius jurator erit.

1. Sicut Guebedigni faciunt. *Ad dicitur in hoc sunt ex iuramentis.*

C. XV. *Ante quatuordecim annos nullus iurare cogatur.*

Pater, & ante annos quatuordecim non cogatur iurare. In illa quoque, si in puerili etate sita in domo patris, illo nesciente, iuramento se confinxerit, & pater eius, ut audierit, statim contradixerit, vota eius, & iuramenta irrita erunt, & facilius emendabitur.

Bartholomæus hoc citat ex concilio Hibernensi, ut alio, quia concilio Eboracensi tribuuntur.

C. XVI. *De eodem, & ut a jejuniis iuramentis praestantur.*

Honestum & etiam videtur, ut qui in sanctis audent iurare, hoc iuramentum faciant, cum omni honestate & timore Dei, & ut pueri ante annos quatuordecim non cogantur iurare.

Conventio collecta est citati ex decretis Concilii Papæ. Extat autem lib. 1. capitularium c. 59. nonnullis præterea verbis interpositis. Et vide referri primam huius capituli partem lvo c. 33.

Tristes sunt quadam tempora, quibus iurare prohibentur.

C. XVII. *Quibus temporibus iurare prohibentur.*

Dicitur in concilio apud sanctum Medardum habito.

Dicitur in sancta synodus, ut à Septuagesima usque in octavam Pasche, & ab adventu Domini usque in octavam Epiphaniæ, nec non & in jejuniis Quatuor temporum, & in Lætanis mensuris, & in diebus Dominicis, & in diebus Rogationum (nisi de concordia & pacificatione) nullas super sacra Evangelia iurare præsumat.

5 pars. De forma vero fidelitatis, & quid quisque debeat Dominis, vel ecclesiis, sic invenitur in epist. Fulberti Episcopi.

a. al. item. b. lvo part. 12. c. 23. Pann. l. 3. c. 127. c. Burch. l. 1. c. 56. lvo part. 12. c. 11. Pann. l. 1. c. 124. & 101. d. Capitulum. l. 1. c. 56. Burch. lib. 12. c. 12. lvo part. 12. cap. 49. & 101. e. al. habet. f. Pann. l. 1. c. 120. Cap. præcedenti. Simile quiddam in schedis Capitularium & Gallia missis. Burch. l. 1. c. 120. g. In usibus feudalium, lib. 2. tit. 6.

C. XVIII. *Quæ in fidelitate sunt observanda.*

De forma fidelitatis aliquid scribere monitus, hæc vobis, quæ sequuntur, breviter, ex librorum auctoritate notavi. Qui domino suo fidelitatem jurat, ista se semper in memoria debet habere; incolome, tutum, honestum, utile, facile, possibile. Incolome videlicet, ne sit in damnum domini suo de corpore suo. Tutum, ne sit ei damnum de secreto suo, vel de munitionibus, per quas tutus esse potest. Honestum, ne sit ei in damnum de sua iustitia, vel de alius causis, quæ ad honestatem eius pertinere videntur. Utile, ne sit ei in damnum de suis possessionibus. Facile vel possibile, ne id bonum, quod dominus suus facere leviter poterat, faciat ei difficile; neve id quod possibile erat, reddat ei impossibile. Ut fidelis hæc documenta caveat, iustum est. Sed quia non sufficit abstinere à malo, nisi fiat id, quod bonum est, restat, ut in eisdem sex supra dictis consilium & auxilium domino suo fideliter præbet, si beneficio dignus videri vult, & salvus esse de fidelitate, quam iuravit. Dominus quoque fidei suo in his omnibus vicem reddere debet. Quod si non fecerit, merito censetur maleficus; sicut ille, qui in eorum pravatione, vel faciendo, vel consentiendo deprehensus fuerit perfidus & perjurus.

1. Sed quia non sufficit. *In ipsa epistola legitur: Sed non ideo casamentum meretur: non ei sufficit. Apud Ivoem vero, Sed non ideo casamentum & meretur. Non enim sufficit, &c.*

2. Qui in eorum. *In epistola legitur, si mox pravatione: apud Ivoem, si in eorum pravatione: In Pawanorma vero ut apud Gratianum.*

C. XIX. *De eodem.*

Si quis iuramentum violando profanat, Regi & domino suo iurat, & postea perverte & dolose eius regnum tractaverit, & in mortem ipsius aliquo machinamento indiat, quia facilem peragit, in Christum Domini manum mittens, anathema sit: nisi per dignam poenitentiam satisfactionem emendaverit, sicut constitutum à sancta synodo est. ad eam, sæculum relinquat, arma deponat, in monasterium eat, & poenitentiam omnibus diebus vite suæ: veruntamen communionem in exitu vite suæ cum Eucharistia percipiat. Episcopus vero, Presbyter, Diaconus, si hoc crimen commiserit, degradatur.

3. Caput hoc in melioribus Gratiani codicibus non habetur. *Burchardus de Ivo citat ex dictis Augustini. Simile autem habetur in concilio Thetano c. 28. ex Hispania missis.*

4. pars. *Ut itaq, ex promissa appareat, mendacium nec simpliciter sermo debet proferri, nec iuramento firmari. Mendacium autem non solus in verbis, sed etiam in simulatis operibus esse præbatur.*

C. XX. *Mentitur, qui professionem suam operibus non ostendit.*

Unde Ambrosius ait in sermone habito in Domusca de Abraham.

Avetis d. fratres mendacium, quia omnes qui amant mendacium, filii sunt diaboli. & infra.

¶ Non solum in falsis verbis, sed etiam in simulatis operibus mendacium est. Mendacium namque est Christianum se dicere, & opera Christi non facere. Mendacium.

1. Ivo part. 12. cap. 76. Pann. l. 3. c. 122. **2.** al. casamentum.

3. Anselm. l. 1. c. 74. Poly. l. 6. tit. 11. Burch. l. 12. c. 21. lvo part. 12. cap. 76. **4.** Pann. l. 3. c. 127.

775
 cium est, Episcopum sacerdotem vel clericum se proficere, & contraria huic ordini operari.
 ¶ Diaboli] In codice Vaticano, ubi hic sermo habetur, sequuntur haec, quia non solum mendax est, sed etiam & pater, & inventor ipsius mendacii est. Omnis enim simulatio, & omnis duplicitas mendacium est. Ergo non solum, &c.

C. XXI. ¶ Quoties sermo malus de ore nostro procedat.

Item Hieronymus in c. 4. epist. ad Ephefos.
 Quoties verò loquimur, aut non in tempore, aut importuno loco, aut non convenit audientibus, aut toties sermo malus prodegit de ore nostro ad destructionem eorum qui audiunt. Consideremus itaque quid loquamur: quia pro omni otioso verbo reddiduri sumus rationem in die iudicii.

7 pars. Juramentum verò clericus laico prestare non debet.
 C. XXII. ¶ Cuiquam laico clericus nihil iurare praesumat.

Unde in Rhemenfii concilio legitur.
 Nullus a ex ecclesiastico ordine cuiquam laico quidquam super sacrosancta Evangelia iurare praesumat: sed simpliciter cum veritate & puritate dicat, est, est, non, non. Sed si est aliquid, quod sibi obijciatur, prout iudicaverint, qui eisdem ordinis sunt, aut corrigatur, aut expurgetur.

¶ Obijciatur.] Apud Burchardum & Ivoem sequitur, ad Episcopum, in cuius territorio est, deferatur; & iuxta id, quod illi, qui eisdem sunt ordinis, iudicaverint, aut corrigatur, aut expurgetur.

¶ Episcopo similiter clericus juramentum prestare non debet, nisi forte in, cui ecclesia procuratorem committit.

C. XXIII. ¶ De eodem.

Unde Urbanus II. ait.
 Nullus & Episcopos clericos suos, nisi forte quibus ecclesiasticum rerum dispensatio commissa fuerit, sibi iurare compellat.

¶ In aliquot vetustis exemplaribus finis huius causa est in verbis, expurgetur, absunt autem haec verba, & sequens caput, nullus. In ivo autem non modo ista habentur, sed etiam caput primum de juramento calanniae, & constitutio nova Henrici.

CAUSA XXIII.

Vidam Episcopos cum plebe sibi commissam haeresim lapsi sunt, circumadiacentes catholicos minus & cruciatibus ad haeresim compellere coeperunt: quo comperto, Apostolicus catholicis Episcopis circumadiacentium regionum, qui ab Imperatore civilem jurisdictionem acceperant, imperavit, ut catholicos ab haereticis defenderent, & quibus modis possent, eos ad fidei veritatem redire compellerent. Episcopi haec mandata Apostolica recipientes, convocati militibus, aperit, & per insidias contra haereticos pugnare coeperunt. Tandem nonnullis eorum neci traditis, alius, rebus suis ecclesiasticis, expoliatis, alius carere & ergastulo reclusis, ad unitatem catholicam fidei casti redierunt.

1. Hic primum quaeritur, an militare peccatum sit.
2. Secundo, quod bellum sit iustum, & quomodo a filio Israel iusta bella gerantur.
3. Tertio, an iniuria factorum armis sit propulsanda.
4. Quarto, an vindicta sit inferenda.
5. Quinto, an sit peccatum iudicis, vel ministro reos occidere.
6. Sexto, an mali sint cogendi ad bonum.
7. Septimo, an haereticis suis & ecclesia rebus sine expoliandi, & qui possidet ab haereticis ablati, an dicatur possidere aliena.
8. Octavo, an Episcopi, vel quibuslibet clericis sua liceat auctoritate, vel Apostolice, vel Imperatoris praecocepto arma movere.

a Burch. 4. 2. c. 117. f. 100 p. 6. c. 233. Rom. 1. 3. c. 11. b Extr. de iurjur. c. nullus. c. al. Apostolica. d. al. sine Imperatoris.

QUESTIO I.

776
 Quid militare alium videtur ab Evangelica doctrina hinc videtur posse prolar, quatenus militum velotariam propulsanda, vel propter venditiam inferentem est iustitia: iniuria autem vel a propriis personis, vel a facinorosis, quod utrumque Evangelica lege prohibetur. Ceterum dicitur: a [Si quis te percussit in unam maxillam, praesto alteram] & iterum: [Qui angariaverit te mille passus, calcabis eo duo millia.] Item cum Apostolus dicat: b [Non vos defendentes, charissimi, sed date locum ira:] quid aliud prohibetur, quam propria persona iniuriam repellere? ¶ Item, cum de gladio magistrum defendente, Christus dixerit: c [Converte gladium tuum in vaginam: an putas quia non possum regere pacatum unum, & exhibebis mihi plus quam duodecim legiones Anglorum] denique sicut de B. Andraea legitur, d, cum fure concussus prolorum, ut de manibus iniqui iudicis eum eriperet, & ad suum mortis illud defenderet, ipse contra & excepto & veris pacem suam docens, rogabat eum suum martyrium impedire: quod si licet, moveretur, quam sicut propria, ita & facinorosa impiopter tolerare, nec ad arma concurrere, sed coram excepto ad iudicium ferenda animus preparare? ¶ Item, cum in proverbio 1. dicitur: e [Alibi vindictam, & ego retribuam, dicit Dominus.] Item, cum in Evangelio dicitur f [Nolite iudicare, & non iudicabimini.] Item, g, cum paternitas dicit sermo volentibus videtur: h [Sunt utraque crescere usque ad messem: & vos dicite messoribus, colligite rixam, & alligato in fasciculos ad combendum.] ¶ Item cum Rex ille, qui iustitiam fecerat in iudicio exercitibus suis, angelorum videlicet, dicitur per dicitur in prophetarum & Apostolorum, qui vocati ad iudicium non confiterentur credendo: item cum Paulus Apostolus dicit verbum ad Romanos: h [Nolite iudicare invicem.] Item: [Unusquisque iudicet alterum servum & suo Domino fiat, aut calce, utrumque, sive mortuus, Dominus sanus. In hoc enim certum verum est, & resurrexit, ut & vivorem, & mortuum dominum.] In his omnibus quid aliud praecipitur, quam ut venditiam inferentium dicitur referretur exanimi? Cum ergo, ut supra dicitur, militiam videatur instituta vel ob iniuriam propulsandam, vel ad dicitur inferendam, utrumque autem legi Evangelicae praecocepto apparet, quod militare peccatum est.

¶ In proverbis] Sententia illa sicut quidem pro loco usque parati: sed non habetur in libro Proverborum. Apud B. Paulo ad Rom. cap. 12. (conjunctum cum alia sententia) cap. 12. verb. & ad Hebraeos 10. Dicit. 2. 32. In Cantu. sic foris in ultio, & ego retribuam.

C. L. ¶ Bella carnalia bellorum spiritualium signum gerunt.
 Hinc etiam Gregorius ait i.

¶ In bella ista carnalia figuram bellorum spiritualium gerent, nunquam, ut opinor, iudicatur bellorum libri discipulis Christi, qui venit pacem docere legendi in ecclesiis fuissent ab Apostolis traditi. ¶ Item, cum eis bellorum proficeret ista descriptio, quae dicitur ab Iesu: [Pacem & meam do vobis, pacem meam relinquo vobis?] & quibus per Apollolum 1. dicitur & dicitur: [Non vosmetipsos vindicantes, sed iniuriam accipite, & magis fraudem patimini?] Videtur denique sciens, Apostolus nulla nobis iam ultra bella esse carnaliter peragenda, sed animae certamina esse spirituales adversarios desudanda, velut magister in litiae, praecoceptum dat militibus Christi, dicens: [Nolite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus fortias diaboli.]

a Math. 5. b Roman. 12. c Math. 26. d Roman. 12. e Deuter. 32. Roman. 12. f Math. 23. g Math. 23. h Roman. 12. i Origeni homilia 11. super Iosue. k 1. Cor. 13. 6.